

Predmet: **Osnovni pojmovi nauke o književnosti 1**
Status predmeta: obavezan za studente grupe 08
Broj semestara: 2 (ispit se polaže na kraju drugog semestra)

Nastavnik: prof. dr Dunja Dušanić, vanredni profesor.

Kontakt: email - dunjadusanic@gmail.com; Skype – dunjadusanic

Konsultacije: ponedjeljkom 11:15-13:15 (kabinet 115)

Osnovni pojmovi nauke o književnosti 1 2024/2025

Obavezna literatura¹

I Pojam i vrste poetike

Književna teorija, kritika i istorija - formalistički i tradicionalni pristup

1. B. Ejhenbaum, „Teorija 'formalnog metoda'“, *Književnost*, Beograd, 1972.
2. V. Šklovski, „Umetnost kao postupak“, *Poetika ruskog formalizma*, priredio A. Petrov, Beograd, 1970.
3. R. Jakobson, *Ogledi iz poetike* (eseji „Najnovija ruska poezija“, „Šta je poezija?“, „Dominanta“), Beograd, 1978; *Lingvistika i poetika* („Lingvistika i poetika“), Beograd, 1966.
4. Dž. Kaler, *Sosir, osnivač moderne lingvistike*, Beograd, 1980.
5. V. Erlich, *Russian Formalism, History - Doctrine*, New Haven and London, 1955.
6. P. Medvedev, *Formalni metod u nauci o književnosti* (predgovor Đ. Vuković), Beograd, 1976.
7. R. Velek, *Kritički pojmovi*, „Književna teorija, kritika i istorija“, Beograd, 1966.

¹ Studenti će dobiti pristup obaveznoj literaturi u elektronskoj formi na prvom predavanju.

8. L. Kolakovski, *Filozofija pozitivizma* (I i III poglavlje: „Opšta karakteristika pozitivizma“, „O. Kont - pozitivizam epohe romantizma“), Beograd, 1972.

9. Š.O. Sent-Bev, *Književni portreti* (esej o Rasinu, Stendalu ili Balzaku - po izboru), Beograd, 1960.

11. I. Ten, „Uvod u istoriju engleske književnosti“, *Studije i eseji*, Beograd, 1954.

II Tradicionalna istorija književnosti

1. D. Ivanić, „Tekstologija među drugim naukama o tekstu – predmet i metod“, *Osnovi tekstologije*, Beograd, 2001.

2. G. Lanson, „Metoda istorije književnosti“, *Putevi*, Banjaluka, 1966, br.4.

3. Van Tigem, *Uporedna književnost*, Beograd, 1955.

4. A. Veselovski, „Iz uvoda u istorijsku poetiku“, *Istorijska poetika*, Beograd, 2005.

6. R. Velek, *Kritički pojmovi* („Križa uporedne književnosti“), Beograd, 1966.

7. E.R. Kurcijus, *Evropska književnost i latinsko srednjovekovlje* (predgovor i poglavlje po izboru), Beograd, 1996.

8. E. Auerbah, *Mimezis* („Epilog“ i poglavlje po izboru), Beograd, 1968.

9. A. Marčetić, *O novoj komparatistici*, Beograd, 2015.

10. J. Popov, „O čemu predajemo kada predajemo opštu književnost?“, *Pojmovi, periodi, polemike*, Beograd, 2020.

11. T.S. Eliot, „Tradicijska i individualni talenat“, *Izabrani tekstovi*, Beograd, 1963.

III Formalističko i strukturalističko shvatanje književne evolucije

1. J. Tinjanov, „O književnoj evoluciji“ (*Poetika ruskog formalizma*)

2. R. Jakobson i J. Tinjanov, „Problemi proučavanja jezika i književnosti“ (word file u literaturi)

3. F. Vodička, „Istorija odjeka književnih dela“, *Problemi književne istorije*, Novi Sad, 1987.

4. H.R. Jaus, *Estetika recepcije* (predgovor: „Istorija književnosti kao izazov nauci o književnosti“), Beograd, 1978.

IV Formalistička i strukturalistička teorija proze

1. V. Šklovski, „Umetnost kao postupak“ (*Poetika ruskog formalizma*)
2. B. Ejhenbaum, „Kako je napravljen Gogoljev *Šinjel*“ (word file)
3. L. Kojen, „Fabula i siže“, *Književna kritika*, Beograd, 1977, br.9.
4. V. Prop, *Morfologija bajke*, Beograd, 1982.
5. K. Levi-Stros, „Struktura i forma“, *Treći program*, Beograd, 1977, br. 34-35.
6. DŽ. Kaler, „Stil i struktura u prozi“, *Savremenik*, br.6, 1976.

V Teorija žanra

1. D. Duff, „Introduction“, *Modern Genre Theory*, London and New York, 2014.
2. Ž. Ženet, „Uvod u arhitekst“, *Figure*, Beograd, 1984.

Priručnici:

1. B.Tomaševski, *Teorija književnosti*, Beograd, 1972.
2. V. Kajzer, *Jezičko umetničko delo*, Beograd, 1973.
3. R. Velek - O. Voren, *Teorija književnosti*, Beograd, 1965 (ili, bolje, R. Wellek, A. Warren, *Theory of Literature*, New York, 1949)
4. A. Kompanjon, *Demon teorije*, Novi Sad, 2002 (ili, bolje, A.Compagnon, *Le Démon de la théorie*, Paris, 1998)
5. Š. Rimon Kenan, *Narativna proza*, prev. Aleksandar Stević, Beograd, 2007.

Rečnici:

1. O. Dikro - C. Todorov, *Enciklopedijski rečnik nauka o jeziku*, I/II, Beograd, 1987.
2. *Rečnik književnih termina*, Nolit, Beograd, 1985.
3. M.H. Abrams, *A Glossary of Literary Terms*, Boston, 1999 (ili ma koje drugo izdanje)
4. DŽ. Prins, *Naratološki rečnik*, prev. Brana Miladinov, Beograd, 2011.
5. <http://www.lhn.uni-hamburg.de> (The Living Handbook of Narratology)

Pojmovi za ispit

Pojam i vrste poetike / Književna teorija, kritika i istorija

1. Nauka o književnosti
2. Deskriptivna poetika
3. Normativna poetika
4. Istorijska poetika
5. Retorika
6. Hermeneutika
7. Objašnjenje i razumevanje (Diltaj)
8. Semantička autonomija teksta
9. Poetska funkcija jezika
10. Oneobičavanje
11. Ruska formalna škola
12. Biografizam (biografska kritika)
13. Sociološka kritika
14. Psihološka kritika
15. „Spoljašnji“ pristup književnom delu
16. „Unutrašnja“ (imanentna) analiza
17. *Langue i parole*
18. Upravljenost prema izrazu

Filološka kritika

19. Filološka kritika (tekstologija)
20. Verzija
21. Redakcija
22. Recenzija
23. Varijanta
24. Protograf
25. Autograf
26. Lakuna
27. Konjektura
28. Popularno izdanje
29. Naučno izdanje
30. Faksimilsko izdanje
31. Diplomatsko izdanje
32. Kritičko izdanje
33. *Editio princeps*
34. Atribucija
35. Ateteza
36. *Terminus post quem*

37. *Terminus ante quem*

Tradicionalna istorija književnosti

Uporedna književnost

- 38. *Zeitgeist*
- 39. *Volksgeist*
- 40. Istorijski relativizam
- 41. Kauzalno objašnjenje
- 42. Aistorizam
- 43. Rasa – sredina – trenutak
- 44. *Explication de texte*
- 45. Istorija ideja (Lavdžoj)
- 46. *Geistesgeschichte*
- 47. Tradicija (Eliot)
- 48. Književno-istorijski pozitivizam
- 49. Istorizam i anistorizam
- 50. Tematologija (*Stoffgeschichte*)
- 51. Emisija, transmisija, recepcija
- 52. Opšta književnost (Van Tigem)
- 53. Evropska književnost (Kurcijus)
- 54. *Mirage* (Kare)
- 55. Topos
- 56. Istorijsko-tipološka analogija
- 57. Svetska književnost
- 58. Nacionalna književnost

Formalističko i strukturalističko shvatanje književne evolucije

- 59. Evolucija (u književnosti)
- 60. Kanonizacija
- 61. Estetika recepcije (Jaus)
- 62. Horizont očekivanja

Teorija proze

Stilistika

- 63. Fabula - siže
- 64. Motivacija (prema ruskim formalistima)
- 65. Lajtmotiv
- 66. Skaz
- 67. *Ich-Erzählung*
- 68. *Er- Erzählung*
- 69. Pripovedač: određenje i vrste
- 70. Tačka gledišta – perspektiva – fokalizacija
- 71. Tok ili struja svesti

- 72. Unutrašnji monolog
- 73. Solilokvij
- 74. Doživljeni govor (slobodni indirektni stil)
- 75. Funkcija (Prop)
- 76. Tropi

Teorija žanra

- 77. Klasično shvatanje žanra
- 78. Moderno shvatanje žanra
- 79. Jednostavne forme (Joles)
- 80. Arhitekstualnost
- 81. Intertekstualnost
- 82. Paratekstualnost
- 83. Hipertekstualnost
- 84. Metatekstualnost

Teme za ispitni esej

1. Književna teorija, kritika i istorija: pojmovi i njihov međudnos
2. Pesničko delo je umetnička konstrukcija jezičkog gradiva
3. Pesničko delo nije samo estetska tvorevina nego i istorijski dokument
4. Poezija nije čisto i prosto samoizražavanje
5. Od iskrenosti pesnika zavisi vrednost njegovog dela
6. Shvatanje „književnost je dokument vremena“ kao osnova proučavanju književnosti
7. Uporedna, opšta, svetska i nacionalna književnost: pojmovi i njihov međudnos
8. Francuska koncepcija uporedne književnosti i književno-istorijski pozitivizam
9. U svakoj književnoj epohi ne postoji jedna, već nekoliko književnih škola. One u književnosti postoje istovremeno, pri čemu je jedna od njih njen kanonizovani vrh, a ostale ne postoje u kanonizovanom vidu, već neupadljivo, u marginalnim slojevima, u kojima se stvaraju nove umetničke forme
10. Obnavljanje istorije književnosti zahteva da se uklone predrasude istorijskog objektivizma i da se tradicionalna estetika proizvodnje fundira u estetici recepcije i delovanja
11. Problemi književno-istorijske periodizacije
12. Fabula pripada građi. Obično je to sudbina junaka, ono o čemu se u knjizi piše. Siže pripada stilu.
13. Propova *Morfologija bajke* između formalizma i strukturalizma
14. Nominalizam i realizam u raspravi o žanru
15. Predmet poetike nije tekst, uzet pojedinačno, već *arhitekst* ili, ako hoćete, arhitekstualnost teksta.

Stilske figure

1. I. Tartalja, *Teorija književnosti*, »Eufonija« (str.81– 83); »Povezivanje reči i stilske figure« (111– 131); »Figure iskaza kao tropi« (131– 138); »Figure kazivanja« (139– 141)
2. M. Solar, *Teorija književnosti*, tropi - promena značenja reči; figure riječi, inverzija - promena mesta u rečenici; figure konstrukcije (sintaksičke figure); stilske figure u užem smislu; glasovne (zvučne) figure - figure dikcije; figure misli

Poređenje (comparatio); T 127-129; S. 72 (parabola), K 142

Slovenska antiteza; T 129; S 73

Kontrast ili antiteza; T 129- 130; S 72 - 72, VV 225, K 130

Metafora; T 132- 135, To 28 - 31, S 64 - 66, VV 214, 221 - 225, K 129, 143 - 146

Personifikacija; T 141- 143, S 66, K 129

Alegorija; T 145- 146, 156, To 35 - 37, S 68, VV 215 216

Epitet; T 124- 127, To 31 - 35, S 67 - 68, K 120 - 121 (atribut), 122, 167; stalni epitet, T 125, To 33, S 68; ukrasni

epitet, VV 225

Perifraza, T 127, To 40, VV 208, 225, K 128

Metonimija; T 135, To 37 - 39, S 66, VV 221 - 223, K 128

Eufemizam; T 127, To 39, S 67, K 128

Ironija; T 152- 154, To 39, S 74, K 128

Sarkazam; RKT 693

Litota; RKT 401- 402, To 39, S 73 -74, K 128

Simbol; T 155, S 68 - 69, VV 215 - 216

Amblem (emblem); T 157, RKT 17- 18

Sinestezija; T 126, K 147 - 148

Paradoks; 130- 131, S 75, VV 225

Aluzija; T 137- 138, K 127 - 128

Hiperbola; T 136- 137, S 79, VV 204, K 128

Gradacija; T 118, S 74 (klimaks/antiklimaks), K 132

Tautologija (ponavljanje); T 117, K 130 - 132 (sinonimi, sinonimna dvojna formula, kumulacija: nizanje i gomilanje)

Apostrofa; T 123, RKT 42- 43

Retorsko pitanje; T 123- 124, To 48 - 49, S 70 - 71 (retoričko pitanje)

Elipsa; T 120- 121, To 45 - 46, S 71, K 171 - 172

Asindet / Polisindet; T 118, S 71 (asindeton i polisindeton)

Lirski paralelizmi; S 63 – 64, T 115 (figure ponavljanja)

anafora, T 115, To 53 - 54, S 63, K 133 - 134

epifora, T 115, S 63, K 134

simploha, T 116, S 63 (simploka)

palilogija, RKT 518- 519, T 115- 116 (anadiploza)

refren, T 98

Onomatopeja; T 81, To 65 - 66, S 63, K 114 - 116 (simbolika glasova 116 - 117; glasovna muzikalnost 117 - 119)
Igra reči (ma); T 113- 114, VV 221, K 126
amfibolija, RKT 18
homonimi, T 113
kalambur, K 126
Varvarizmi, dijalektizmi, arhaizmi, neologizmi, prozaizmi; To 20- 41
Katahreza; T 135, To 30, VV 225, K 129
Oksimoron, T 126, To 34, S 75, VV 225, K 129
Sinegdoha (pars pro toto); T 136, To 38 - 39, S 66 - 67, VV 221, K 128
Anakolut; T 119, 122- 123, To 43 - 44, K 171
Silepsa; RKT 721, To 44 (sileps)
Inverzija; T 119- 120, To 47, S 70, K 167
Hijazam; RKT 241, To 48, K 134 - 135
Paranomazija; RKT 528- 529, K 126
Poliptoton / Paregmenon; UK 248
Paralelizam; T 116- 117, K 133
Epanalepsa; K 134
Zeugma; RKT 887- 888, K 135 - 136
Versus rapportati (nabrajajući stihovi); K 151
Hiperbaton; RKT 245, K 167
Parataksa / Hipotaksa; RKT 525, 246, K 168 – 171

Legenda:

T I. Tartalja, *Teorija književnosti*

To B. Tomaševski, *Teorija književnosti*

S M. Solar, *Teorija književnosti*

K V. Kajzer, *Jezičko umetničko delo*

VV R. Velek i O. Voren, *Teorija književnosti*

RKT *Rečnik književnih termina*, Nolit, Beograd, 1985.

UK *Uvod u književnost*, ur. Škreb i Stamać, Zagreb, 1961. ili ma koje kasnije izdanje

Predispitne obaveze, ispit, način ocenjivanja

Pohađanje nastave je obavezno, ali se ne boduje posebno.

Predispitne obaveze podrazumevaju polaganje kolokvijuma iz stilskih figura u drugom semestru (30 poena)

Dodatni poeni mogu se steći redovnim učešćem u nastavi i/ili pisanjem kratkog eseja u dogovoru s nastavnikom

Ispit se polaže pismeno i sastoji se iz tri celine : stilskih figura (ovaj deo ne polažu studenti koji su uspešno ispunili predispitne obaveze; 30 poena), testa (definisati 5 pojmova sa spiska; 30 poena) i eseja (na jednu od tri teme sa spiska ; 40 poena)